

Held van Zangmu - hoe word je dat als Nederlander? Een landgenoot is daarin geslaagd.

Op de grens tussen Tibet en Nepal ontsnapte hij aan een vallend rotsblok, redde en passant een Chinees het leven - en zag zich bijgeschreven in de annalen. Avontuur!

Cas de Stoppelaar

Een uur voordat wij door een rotsblok bijna verpletterd zullen worden loop ik door het dorp een eindje naar beneden om onze chauffeur op te halen. Het is nog donker en het vriest licht. De weg kronkelt langs de kale barakken waar Communistisch China zijn *budget-travellers* te slapen legt. In de wind zwaait een straatlantaarn, die een groenig schijnsel afscheidt. De sfeer is luguber, zeker ook door de herrie die de vallende stenen maken: dof gedonder in het donker schuin boven ons. De hele nacht door.

Zangmu heeft een zekere bekendheid als grensdorp tussen Nepal en Tibet, maar de laatste tijd vooral ook vanwege de bergheiling boven het dorp, die plotseling is 'gaan leven'. Drie maanden geleden zijn er ineens rotsblokken gaan rollen. Eerst een paar kleine, toen werd de weg vernield door een grote, later zijn enkele huizen verwoest nu wij er zijn vallen er vele stenen per dag, soms met een frequentie van één, dan weer tientallen per uur. Ze stuiteren met enorme klappen langs de tweeduizend meter hoge bergheiling, en hebben het noordelijke deel van het dorp met de grond gelijk gemaakt.

De autochtonen hebben er snel mee leren leven. Achteloos kijken ze even op als er weer een hele grote langs dendert. De vrachtauto's uit Lhasa houden vóór de lawine stil, en dragers rennen barrevoets met lasten van vijftig kilo op hun nek door het puin.

Het Zangmu Hotel, waar de chauffeur slaapt is een door de regering in stand gehouden logement waar ongezelligheid en ongestuurdheid nauw zijn verweven. Wij zijn als gast geweigerd omdat we niet 'tot een groep behoren', en moesten genoegen nemen met een schamel logement vol vlooiende elders in het dorp. Zo niet de chauffeur. 'Drivers' vormen in China een aparte kaste van plaatsvervangende goden.

Het duurt even voor de chauffeur zich waardig acht klaar te zijn. Erna en ik lopen vast vooruit. Wij koesteren een zekere vrees voor de steenlawine, maar we durven dat niet luid uit te spreken. Een paar oudere toeristen lopen met ons op, zich niet bewust van enig gevaar.

Slingers

De weg door het dorp maakt enkele slingers en het blijkt dat de onderste haarspeldbocht totaal is verwoest: hele huizen zijn verdwenen, gaten zijn in het wegdek geslagen. De weg buigt weer naar rechts en we verlaten de onderste steenslagzone. Bij de volgende bocht wordt het spannend: als de keien zich koest houden kunnen we hier oversteken naar de bus die ons mee zal nemen naar Lhasa.

Iedereen wacht. Het rommelt voortdurend. De helling boven ons is niet te zien, de plaats waar de stenen over de weg schieten is dus niet te voorspellen. Aan de overkant staan vrachtauto's, gehuld in de rook van vuurtjes waarop door de Nepalese en Tibetaanse dragers thee wordt gezet. De maan schijnt helder, het licht gloort. Het is de tijd tussen slapen en waken van de natuur - moeilijk te zien waar je loopt, maar te licht om een zaklantaarn aan te steken.

We staan daar. Nu? Wie eerst? Ik voel mijn hart bonzen in mijn jock. Sneller dan de 2700 meter hoogte noodzakelijk maakt haal ik adem. Een Chinese jongen naast me, die als gids in dienst van de overheid blijkt te zijn, spreekt Duits tegen me. 'Sollen wir gehen?' Ik weet het niet. Een Engelse dame achter me kwezelt iets van: 'Oh dear! Very dangerous! The travel agency didn't tell me this before!' Zij neemt daarmede de beslissing over onze poging: kriebelig zetten we het op een lopen. We zullen die sukkel eens laten zien!

Het eerste stuk is zonder risico. Dan komt er een volkomen kaal geslagen passage van ongeveer tweehonderd meter die alle kwaliteiten van een volwassen Russische roulette in zich draagt, en ten slotte kan je honderd meter uitrennen.

We zijn pas dertig meter onderweg, de rugzak zwaar meebot-

De Stoppelaar
verovert
zich een
plaats in
de
contemporaine
Chinese
geschiedenis

HELD VAN DE VOLKSREPUBLIC

send op de rug, of er klinkt gegil achter ons. Tegelijkertijd hoor ik aanzwellend gerommel, maar de kans dat we getroffen zullen worden is klein! Waarom zou hij hier al vallen? 'Hier schuilen,' zeg ik, eerder als geruststelling bedoeld dan uit voorzorg. We lopen naar een veilig ogende overhang. Eerst sta ik tegen de wand en Erna achter me, en dan neem ik kalm de beslissing dat dit omgedraaid moet worden omwille van de hoffelijkheid.

Ik sta en luister. Het gedonder zwelt aan. Een zwaarder gevoel bekruipert me. Het gedreun wordt angstwekkend hard en komt bovendien naar ons toe! Verward sta ik te wachten. Het duurt enkele seconden die minuten lijken. Ik denk dan: dat hoort zo in zo'n situatie, zó vertel je dat.

Dan gaat de grap er definitief af. Het geluid wordt van een vreselijke intensiteit — het geraas en gedreun lijkt uit de berg op te stijgen. De grond begint hevig te schudden. Ik besef plotseling tot in mijn botten dat we op het punt staan dood te gaan.

Menens

De volgorde van gebeurtenissen staat me helder voor de geest. Eerst de gedachte: dit is menens. Dan begint de hele wand waartegen we leunen in te storten, kubieke meters aarde en stenen komen over ons heen. Ik hoor mensen krijsen, ijselijk hard krijsen, vlak in de buurt. Ik tast naar voren en voel een reusachtige klap op mijn schouders, het is of ik een deel van mijn lichaam verlies. Dan hap ik naar adem maar krijg alleen maar aarde binnen. De stroom over ons heen zwelt aan en ik heb moeite om op de been te blijven. Ik graai naar voren, naar Erna. Ze staat er nog,

maar ze is eindeloos ver weg. O god! Als er nu maar een hele grote komt die eerst diep adem haalt en dan zegt: 'Danke schön.' Hulpverleners arriveren. De Chinees wordt verder opgegraven. Mijn benen worden losgerukt. Iedereen rent terug. Mijn rugzak is weg, afgebroken en begraven. Mijn horloge is weg, losgerukt van mijn pols. Mijn mond zit vol zand. Bloed stroomt in mijn ogen. Mensen bieden me cognac aan, ondersteunen me. Een Brit vertelt dat een steen zo groot als een huis loodrecht naar ons toe vloog, de overhang waaronder wij schuilden raakte en vlak over ons heen de diepte in kaatste waar hij met een waanzinnige explosie in duizend stukken sloeg. 'Als een landmijn,' zegt hij. 'Zo iets heb ik nooit gezien.' Druk sprekend wandelen we door Zangmu naar beneden en smaken het genoegen nog te leven.

Op hetzelfde moment klinkt er een dof 'Help-help' gejammer onder een berg aarde links van me. Ik denk (dit is een moment waarop een duidelijke kras op mijn overigens zo glanzende zieleoppervlak zichtbaar wordt): 'Zoek het maar uit, vriend, ik wil hier eerst weg.' Maar geconfronteerd met de situatie dat ik niet in staat blijf mij zelfs maar een millimeter te verplaatsen besluit ik tot heroverweging van dit hardvochtig standpunt: 'Aangezien ik toch niet weg kan, waarom dan niet een redding uitvoeren?' Ik zie de mensen in de verte zwaaien en wenken. Ze roepen dat ik moet rennen.

Graven. Mijn nagels breken af en bloed stroomt over mijn handen. Inmiddels merk ik ook dat mijn jock, mijn broek, alles doorweekt is van bloed. Gewond! Doorgraven. Even later stuit ik op iets zwarts, trek er aan en het

blijkt haar te zijn. Nog een paar bewegingen later komt een mond te voorschijn die eerst diep adem haalt en dan zegt: 'Danke schön.' Hulpverleners arriveren. De Chinees wordt verder opgegraven. Mijn benen worden losgerukt. Iedereen rent terug. Mijn rugzak is weg, afgebroken en begraven. Mijn horloge is weg, losgerukt van mijn pols. Mijn mond zit vol zand. Bloed stroomt in mijn ogen. Mensen bieden me cognac aan, ondersteunen me. Een Brit vertelt dat een steen zo groot als een huis loodrecht naar ons toe vloog, de overhang waaronder wij schuilden raakte en vlak over ons heen de diepte in kaatste waar hij met een waanzinnige explosie in duizend stukken sloeg. 'Als een landmijn,' zegt hij. 'Zo iets heb ik nooit gezien.' Druk sprekend wandelen we door Zangmu naar beneden en smaken het genoegen nog te leven.

Thank you

In het ziekenhuis blijkt mijn collega-slachtoffer al gearriveerd. We treden binnen en tot onze verbazing buigen alle Chinezen tot bijna op de grond en zeggen: 'Thank you thank you'. Er klinkt zacht applaus uit de operatiekamer. Een Chinese jongen geeft mij een hand. 'Thank you,' zegt hij. Een meisje vliegt Erna om de hals: 'Merci bien'. Het blijken Chinese gidsen te zijn wier vriend, die Duits tegen mij sprak, de getroffen is. Het slachtoffer heet Hu Yu Chuan. Hij zit op een visserskruikje en wordt kaal geknipt om de wonden op zijn hoofd te hechten. Zijn voet is ook gebroken. Tao Yun (Engels) en Lin Hu Yuan (Frans) organiseren een zetel waarop wij plaats nemen. De

gang van het ziekenhuis staat nu vol mensen, waaronder een paar militairen die verbaasd op de grond spuwen. Een dokter aait over mijn hoofd. Lin aait Erna over haar hoofd. Tao Yun houdt mijn arm vast. 'Thank you,' mompelt hij voortdurend. Ik knik en enkele druppels bloed vallen op de grond. Na een half uurtje ben ik aan de beurt. Er staat een arts, die geen woord Engels door zijn mondmasker spreekt. Grote zwarte ogen kijken me aan. Hij heeft een vreselijke schaar in de hand, en knikt dat ik op de vissersstoel moet plaatsnemen. Een roze afwastiel vol bloed en haren van mijn voorganger wordt in de hoek op de grond geleegd, en wordt mij in de handen gedrukt. 'Ze gaan je kaal knippen' meldt Lin in het Frans. Hetgeen geschiedt. Klonten aarde, stenen, zand, gruis en stukjes hout vallen in de kom, samen met haren en bloed. Ik zie dit onder diep ademhalen aan. Erna zegt goed op te letten of er hygiënische normen in acht worden genomen. Tao Yun en Lin Hu Yuan aaien mijn wangen, strelen mijn slapen en knippen me bevochtigd in de bovenarm. 'Ze gaan je verdoeven,' zeggen ze. De gemaskerde arts neemt een soort klisterspuit in de hand en stoot hem met reuzekracht tot op het schedelbot. Ik voel de naald schrappen en het lijkt wel of ik hem ook hoor. Erna valt flauw en wordt buiten het vertrek weer bijgebracht door Lin. Na anderhalf uur, waarin vijftien hechtingen verspreid over mijn schedel zijn aangebracht, staan we buiten. Al die tijd wijken de nieuwe vrienden niet van onze zijde. De zon schijnt fel en ik voel me wat wee.

De Chinese gastvrijheid draait nu op volle toeren. Het is net een vliegwielt: langzaam op gang maar thans niet meer te stuiten. Men organiseert voor ons een lunch in het Zangmu Hotel, en we worden omgeven met belangstellenden. Er komt een delegatie Chinesezinnen binnen, als ganzen achter elkaar, grijsgepakt grijzend.

Een uitermate correcte behandeling valt ons ten deel. Eerst krijgen we geschenken: een T-shirt met de Potala erop, een houtsnede van de Potala, foto's van de Qomolungma — Chinees voor Mount Everest. Dan komt er een toespraak van de heer Chang, de baas van het hotel en tevens opperhoofd van toeristische aangelegenheden in Tibet. Dit alles wordt gefilmd door een televisieploeg die uit het niets opdoemt. Grote camera's draaien om ons heen.

De geredde en ik zitten met enorme verbanden om ons hoofd midden in het beeld. De toespraak versta ik niet. Hu Yu Chuan knikt aandachtig. Ook hij zegt enkele woorden. De tv-verslaggever schuift aan mijn zijde. 'Hoe lang deed u over uw heldhaftige daad om onze kameraad Hu Yu Chuan te redden? Een half uur? Was u in direct levensgevaar?'

Ik formuleer een mededeling zonder hun de illusies te ontnemen, maar zonder ook de werkelijkheid te veel geweld aan te doen. Ik houd het op 'a couple of minutes' dat ik groef. En het gevaar 'was there', zeker, maar de redding ging voor, dat begrijpt u! 'U bent een vriend van de Volksrepubliek,' zegt de tv-verslaggever oprecht.

Ik knik. Ook dat valt onder deze omstandigheden moeilijk te ont-

ILLUSTRATIE FRANK DAM

kennen. 'Ik ben blij dat ik iets mag terugdoen voor de gastvrijheid die ik tot nu toe in China heb mogen genieten,' zeg ik glashard, terwijl ik me realiseer dat ze me gisteren hebben geweigerd als gast in dit ellendige hotel. De camera zoekt. Wederom applaus. Iedereen buigt nu diep, behalve de geredde en ik, want wij mogen volgens het script niet opstaan. Ik doe wel een poging maar word nedergedrukt in de zetel.

Een week later. Een tweede sprint door de steenlawine hebben we levend volbracht. Mijn tulband is door bescheiden pleisterwerk ingeruild.

Uitgezwaaid

Als dank heeft de Volksrepubliek ons de rit van Zangmu naar Lhasa aangeboden. We zijn uitgezwaaid door de hele staf van het Zangmu Hotel waar nu wel amper plaats bleek. Bovendien voor niks. In een bus vol Tibetaanse en Chinese militairen, die ons vriendelijk bejegenen, zijn de voorste stoelen voor ons ingeruimd. De weg slingert zich onnavolgbaar prachtig van Zangmu omhoog en iedere meter die we door de kloof stijgen wordt droger, kaler, dus 'Tibetaanser'. Planten nemen af in hoogte, worden schaarser en taaier. Nergens zag ik vegetatie zo snel veranderen. De mensen worden gerimpelder, de lucht blauwer en dunner. Na een aantal uren rijden bevinden we ons op 5000 meter hoogte en zien terug op de Himalaya. Voor het eerst aanschouw ik de bergen uit het noorden. Ze lijken minder hoog, de vlakke is eindeloos.

De soldaten zingen met harde stemmen en drinken medegebracht bier. Zij drinken dat met grote teugen en werpen de lege flessen met een grote boog het raam uit, het liefst tegen een steen, waardoor de scherven in het rond spatten.

We stoppen en ze kopen gebaden Yak-poten. Smakkelijk vermaken ze, gekleed in grote jassen met bontkragen, het vlees tussen hun kaken. Ze bieden ons ook aan, en we eten Yak, drinken enig bier en trachten adem te halen in de rokerige atmosfeer van de bus, waar twintig mannen de ene sigaret met de andere aansteken en weigeren een raanpijpe open te zetten. Door de radio zingt een Chinese zangeres met een stem als een tandartsboor een eentonig repertoire. De mannen brullen mee.

Deze ervaring zou ik als psychedelisch willen omschrijven. Het zuurstofgehalte in de lucht neemt door de hoogte en het verbruik binnen de bus merkbaar af, de lichtheid in mijn hoofd dus toe. De weg slingert zich nu een bocht om en in de verte doemt de Everest op. 'Qomolungma!' brult de breedste soldaat. Fier staat de berg, bepluimd als een rokende militair, in de vlakke achter Tingri. Het lied dat thans wordt gezongen doet de bus dansen over de weg.

's Middags pauzeren we. De militairen schieten om de tijd te doden op vogels. De kogels fluiten in het rond, de vogels ontsnappen alle op drie na. Sommigen schieten met een pistool, gekurkt en de armen gestrekt. Anderen gebruiken hun halfautomatische vuurwapens met langere loop. De salvo's kaatsen over de vlakke, en als de vogels zijn verdwenen schieten ze de rest van de bierflessen aan scherven. Het is een ruwe groep, zou ik denken, maar wij zijn onkwetsbaar, want wij hebben een lid van hun volk gered.

Heldendaden

Laat in de nacht arriveren we te Shigatse. Een militair regelt voor ons in een marmeren hotel een gratis kamer op eentoon die geen tegenspraak duldt.

Weer een week later, als de wonden tot een kaal hoofd met wat korstjes zijn gereduceerd, bevinden wij ons in het illustere gezelschap van de Tibetaanse directeur-generaal van Toerisme, Kasho Jamyong Chogyal. Hij biedt ons een diner aan als dank.

Tot in Lhasa zijn onze heldendaden dus doorgedrongen, verteld door onze gidsen-vrienden die wij onderweg weer tegen kwamen en ons in het hotel te gast vroegen. Het redden van een Chinese lijkt dus een goede investering. Hoe zou dat gegaan zijn als het een Tibetaan was geweest?

De bijeenkomst is in stijl. Wij zitten naast de directeur-generaal, een grote Tibetaan met een enorme stem.

Voor ons bevinden zich vier glazen, die zich geheel autonoom vullen met een soort jenever, bier, rode wijn en witte wijn. Vier volle glazen. Kasho stoot mij aan, zegt: 'Cheers to the Hero!' en leugt zijn glaasje jenever in één teug. 'Bottoms up!' roept hij, en ik volg hem schoorvoetend, niet precies wetend waar deze gastvrijheid ontsnappingskansen biedt.

Vervolg op pagina 4